



Urmas Paet: „Arengukoostöö on maailma üldsuse ühine jõupingutus, et kõikjal oleks inimestel söök laual, katus pea kohal ja lastel võimalik haridust saada.”

Aastatuhande arengueesmärkidest Eesti panuseni

U r m a s P a e t
Välisminister

Euroopa Liit (Euroopa Komisjon ja liikmesriigid) on praegu maailma suurim rahastaja, andes 2006. aastal 56,7% maailma abist. Samas on 0,7% panuseni RKT-st jõudnud vaid Taani, Luksemburg, Holland, Norra ja Rootsi.

Riikide võimekus hoolitseda oma elanike põhivajaduste eest ning toetada ühiskonna arengut inimväärse elukeskkonna loomiseks on maailmas erinev. Samas on eri riikide elanike põhivajadused, nagu toit, vesi, eluase, tervis, haridus, riided ja muu minimaalseteks elutingimusteks tarvilik, kõikjal samad. Arengukoostöö on seega maailma üldsuse ühine jõupingutus, et kõikjal oleks inimestel söök laual, katus pea kohal ja lastel võimalik haridust saada.

Mis on ÜRO aastatuhande arengueesmärgid?

Ühise vastutuse võtmisel on hea teetähis ÜRO tippkohtumisel 2000. aastal 189 riigi juhi kokku lepitud nn aastatuhande arengueesmärgid (*Millennium Development Goals*, MDGs), mis seavad inimväärkuse, rahu, demokraatia ja keskkonnasäästliku arengu tagamiseks kaheksa suuremat eesmärki aastaks

2015. Täpsemalt andsid riigijuhid lubaduse suurendada aasta-aastalt riikliku arenguabi mahtu ning suunata see kokkulepitud kaheksa valdkonna rahastamiseks.

1. Likvideerida täielik vaesus ja nälg. Vähendada aastaks 2015 poole võrra nende inimeste arvu, kelle elatis on väiksem kui 1 USA dollar päevas. Vähendada aastaks 2015 poole võrra näljas olevate inimeste arvu.

2. Saavutada üleilmselt alghariduse kättesaadavus. Tagada, et aastaks 2015 saavad kõik lapsed omandada alghariduse.

3. Edendada sugupoolte võrdõiguslikkust ja luua naistele senisest enam eneseteostusvõimalusi. Tagada, et tüdrukutel oleks aastaks 2015 poistega võrdväärsed kooliskäimise võimalused.

4. Vähendada laste suremust. Vä-

hendada 2015. aastaks 2/3 võrra vastsündinute ja laste suremust.

5. Parandada emade tervislikku olukorda. Vähendada 2015. aastaks 2/3 võrra sünnitusel või selle tagajärjel surevate naiste arvu.

6. Võidelda HIV/AIDS-i, malaaria jt haigustega. Peatada HIV/AIDS-i levik aastaks 2015 ja hakata seda vähendama. Aastaks 2015 tuleb saavutada malaaria jt levinumate haiguste leviku vähenemine.

7. Tagada loodussäästlikum keskkond. Vähendada aastaks 2015 poole võrra nende inimeste arvu, kel ei ole piisavat ligipääsu puhtale joogiveele. Aastaks 2020 tuleb parandada 100 miljoni kodutu olukorda. Lõpetada loodusressursside mittejätkusuutlik kasutamine.

8. Luua ülemaailmne partnerlusvõrk arengu edendamiseks. Arendada avatud ja mittediskrimineerivat kauban-

duk- ja finantssüsteemi; arvestada vähemarenenud riikide erivajadustega, võimaldades nende ekspordile vaba ligipääsu turgudele ja kustutades kahepoolset võlad; võimaldada arenguriikidele juurdepääs kõrgetehnoloogiale ja hädavajalikele mõistliku hinnaga ravimitele; parandada noorte tööhõivet.

Eesti toetab kokkuleppeni viinud arusaama, et globaalsete probleemide kõrvaldamine nõuab ülemaailmset pingutust. Eesti arengukoostöö- ja humanitaartegevus lähtub samuti ÜRO aastatuhande arengueesmärkidest, seades valdkonniti tegevussuundadeks inimarengu, rahu, inimõiguste ning demokraatia tagamise, majandusarengu ja keskkonna säästlikkuse temaatika.

Kuidas seatud eesmärkideni jõuda?

2008. aasta alguses, olles 15-aastase perioodi poole peal, on õige hetk hinnata ühiselt seatud eesmärkide tulemuslikkust. Nagu arvata, ei kulge areng maailma riikides ühe kiirusega, nii esitas ka ÜRO koostatud aastatuhande arengueesmärkide vahearuanne¹ 2007. aasta lõpul juba ennustatult ebavõrdsed tulemusi. Probleemsemad regioonid on endiselt Lõuna-Aasia ja Aafrika, kus prognooside kohaselt elab 2015. aastaks 90% maailma vaesematest elanikest. Samas on vastavalt ÜRO raportile äärmises vaesuses (alla 1 USA dollari päevas) elavate inimeste keskmine sissetulek arengumaade lõikes tõusnud. Samuti näitab äärmise vaesuse uldist langustendentsi ühes seni maailma vaesemas piirkonnas – Aafrikas, eriti Saharast lõuna pool asuvates riikides.

Aastatuhande arengueesmärkideni jõudmine on pikaajalisem protsess kui esialgseks versta-postiks seatud aasta 2015, mil planeeritav riikliku arenguabi maht riigiti peaks olema 0,7% rahvuslikust kogutoodangust ehk RKT-st. Kui 2005. aastal oli üleilmne arengumaadele antav abi rekordiline 106,8 miljardit USA dollarit (sh laenude kustutamine), siis 2007. aastaks on abi kogumaht näidanud langustrendi. Euroopa Liit (Euroopa Komisjon ja liikmesriigid) on praegu maailma suurim rahastaja, andes 2006. aastal 56,7% maailma abist. Sa-

mas on 0,7% panuseni RKT-st jõudnud vaid Taani, Luksemburg, Holland, Norra ja Rootsi. ÜRO aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks peab Euroopa Komisjon oluliseks EL-i abi märkimisväärset suurendamist ja kvaliteedi olulist parandamist. Rõhuasetus on jätkuvalt äärmise vaesuse vähendamisel selle kõikides peamistes avaldumisviisides.

Eesti on arengukoostöö kui ühe välispoliitika valdkonnaga tegelnud 1998. aastast ning kümne aastaga on loodud piisavalt tugev koostöövõrgustik, et oma võimete kohaselt sihtriikide arengusse panustada. Kahepoolne arengukoostöö on suunatud eelkõige riikidele, kus Eestil on võimalik oma kogemustele tuginedes pakkuda lisaväärtust (politsei, õigussüsteemi reform, IT-süsteemide arendamine jm). Praegu on need sihtriigid Ukraina, Moldova, Gruusia ja Afganistan. Mitmepoolset arengukoostööd viiakse ellu koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Kogu Eesti abisumma 2006. aastal oli 175 miljonit krooni, mis moodustab 0,09% Eesti RKT-st. Aastaks 2011 peaks Eesti jõudma vähemalt tasemeni 0,17% RKT-st. Eesti on teiste EL-i liikmesriikide kõrval samuti aasta-aastalt arengukoostööle kavandatud abi mahtu suurendanud. 2008. aastaks on ainuüksi välisministeeriumi vahenditest arengukoostööks planeeritud 60 miljonit krooni, millele lisandub teiste riigiasutuste panus.

Samavõrd oluline kui toetuseks vajamineva abi mahu suurendamine on selle oskuslik sihtriigi vajadustele vastav kasutamine. Tulemusliku abi andmine sõltub suuresti abi pakkuja võimest arenguriigi olukorda mõista. Selleks lähivad arenguabi andvad riigid, sh ka Eesti, partnerluse põhimõtetest ja partnerriigi prioriteetidest. Eesti arengukoostöö partnerlus Ukrainas, Moldovas, Gruusias ja Afganistanis peab samuti silmas pikemaajalisi eesmärke ning kohaliku ühiskonna vajadusi elukeskkonna parandamiseks. Tihtipeale on kohapealne olukord sootuks erinev sellest, mida koduriigis teiste kaugete riikide elanikest silme ette manatakse. Näiteks ootab Afganistanis ühe haridus-

projekti raames soetatud mööbel kooliaasta algust hoone katusel, sest vastasel juhul võidakse see enne kooliaasta algust ära varastada.

Maailmaharidus kui teadlikkus üksikisiku igapäevaelu mõjust ühiskonnale on olulise tähtsusega iga endast ja teistest lugupidava inimese arengus. Julgus tunda huvi teiste riikide kultuuri, religiooni, elunormide ning mujal valitsevate tavade vastu võimaldab ka Eestis elavatel inimestel enda kohta suuremas riikidevahelises süsteemis selgemini mõista. Iga eriskummaline fakt maailma avaruse erisuste kohta suurendab isikliku vastutust säästva arengu ja rahumeelse koostöö nimel. Samuti peame endale tunnistama, et julgeolek on tänapäeva maailmas jagamatu ning üleilmsete ohtude (narkootikumide ja haiguste levik, ebaseaduslik sisseränne, loodusõnnetused jm) vastu tegutsemine tulemuslik vaid koostöös eri ühiskonnagruppidega.

Maailma ja arengu küsimuste vastu huvi tekitamine ja teadlikkuse süsteemne süvendamine on meie ühine vastutus. Eeskätt kannavad seda vastutusrikast rolli noore mõttemaailma kujunemisel ja avarumisel lapsevanemad, õpetajad, huviringijuhid jt. Siinkohal on õpetaja roll äärmiselt oluline. Õppekavade arendamise protsessis on vajalik pöörata täiendavat tähelepanu ka maailmahariduse valdkondadele, millest praegu räägitakse ühiskonnaõpetuse, ajaloo, geograafia ning teiste õppeainete tundides. Võib uskuda, et maailmas tähelepanu vajavatest valdkondadest teadlik noor tegutseb tulevikus juba ise arengueesmärkide saavutamise vaimus.

¹ http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2007/UNSD_MDG_Report_2007e.pdf